

stereotipe. De asemenea, limbajul are puternice aspecte de infantilism, care apar pe fondul imaturității verbale.

Ca o fază importantă a procesului de recuperare a preșcolarului cu retard mintal, mă voi referi la educarea și dezvoltarea auzului fonematic. Auzul fonematic privește capacitatea de a identifica și diferenția sunetele limbii, de a distinge între sunet și literă, între sunet și reprezentarea sa grafică.

Astfel, exercițiile se axează pe folosirea cuvintelor paronime. Acestea contribuie la diferențierea sunetelor asemănătoare, ca pronunție și poziție a aparatului fonoarticular,

Treptat, activitățile se supun unui proces de ierarhizare, astfel încât preșcolarul poate efectua chiar o activitate neinteresantă în primă fază, dacă i se oferă jucăria dorită ulterior.

În lucrul meloterapeutic, prin intermediul exercițiilor cu ritm și sunete, se recomandă copiilor să asculte sunete și muzică bazate pe diferite note muzicale, să-și repete numele într-un ritm natural, pe silabe; să-și exprime numele prin bătaia palmelor, prin mers și prin lovituri cu degetele mâinilor și picioarelor. Exercițiul indică ceea ce simte copilul în legătură cu propria persoană la un moment dat. În final, copilul este îndrumat să-și rostască numele în cea mai blândă tonalitate pe care o cunoaște, pentru a stabili sunetul cel mai potrivit al sinelui propriu.

Mergând pe linia dezvoltării auzului fonetic, a percepției corecte, a sunetelor și a pronunțării corecte a cuvintelor de către copii, am mai desfășurat cu copiii preșcolari jocurile: „Cum face?”, „Unde ne aflăm?”, „Cine a venit?” sau „Cine stă la dreapta ta?”.

Metoda jocurilor educative reușește să stabilească un echilibru în activitatea copiilor, fortificând energiile intelectuale și fizice ale acestora.

Desfășurarea activității pe baza unor motive corelate, care se întăresc reciproc, ierarhizarea și stabilizarea lor constituie condiția esențială a dezvoltării limbajului copilului cu retard mintal în perioada preșcolară.

Bibliografie:

1. Druțu, I., *Psihopedagogia deficiențelor mintale*, Universitatea Babeș- Bolyai, Cluj- Napoca, 2005, p. 14
2. Gherguț, A. *Psihopedagogia persoanelor cu cerințe speciale*, Editura Polirom, Iași. 2005, p.141
3. Păunescu C., 1994, *Agresivitatea și condiția umană*, p. 41.
4. Păunescu C., Mușu I., *Psihopedagogia specială integrată. Handicapul mintal. Handicapul intelectual*, Pro Humanitate, București. 1997, p. 203
5. Radu Gh., *Psihopedagogia școlarelor cu handicap mintal*, 2000, p. 157-167
6. Rusu, C-tin, *Terapia educatională integrată*, Editura Pro Humanitate, București. 1997, p.12

SPECIFICUL TULBURĂRILOR DE LIMBAJ LA COPII PREȘCOLARI

Panciuc Lia, logoped LT “Elimul Nou”

Annotation: The act of speaking to any normal child is a pleasant, spontaneous fact that does not require any special effort. When, in social environment and especially school relations, the intellectual burden exceeds the capacity of the child, speech is the first aspect of skills to be blocked.

The inability to communicate through language as well as speech deficiencies cause a stagnation in the development of the personality of the child, alter its relationship with people, singularize it, and largely prevent it from participating in the game, the other common activities of the children.

Examination must be done at early stages because, from early childhood and school age, language has important abilities that enable the child to develop complex interpersonal relationships that ensure social and school adaptation and integration, the organization of psychological life, and the formation and development of the child's personality.

Keywords: speaking, speech deficiencies, children, skills, communicate, development, language, abilities

Limbajul, la vârsta preșcolară, capătă noi valențe și îi permite copilului să realizeze relații complexe cu adulții și semenii, să-și organizeze activitatea psihică, să-și acumuleze informații. La această vârstă se întâlnesc diferențe însemnate între copii, în ceea ce privește achizițiile limbajului, ale informațiilor și manifestărilor de personalitate. Odată cu vârsta crește gradul de conștientizare a folosirii vorbirii. În vorbire încep să fie utilizate tot mai numeroase substantive, verbe, adjective.

Vocabularul se îmbogățește cu diferite categorii gramaticale, inclusiv prepoziții, conjuncții, interjecții. Limbajul în perioada preșcolară are un caracter general, în sensul că un cuvânt nou însușit de copil poate apărea în scurt timp în zeci de combinații gramaticale diferite care conferă sensuri și semnificații noi. Generalitatea se exprimă și în creația de cuvinte, fenomen datorat structurilor lingvistice gramaticale active care flexionează imediat orice cuvânt însușit conform regulilor curente. Producerea limbajului e un fenomen complex care se realizează în cursul dezvoltării ontogenetice normale prin activitatea de analiză și sinteză a vorbirii orale, adică a succesiunii sunetelor și a cuvintelor, a integrării lor în configurații unitare, scrie V.Olărescu în *Reflecții asupra insuficienței fonetico-fonematice*. Tatiana Slama-Cazacu arată că fenomenele încep să apară în jurul vârstei de 3 luni, când se realizează legătura dintre sunetul auzit și cel emis. Pedagogul Maria Montessori consideră că între 2-5 ani se dezvoltă componenta auzului fonematic: atenția auditivă, memoria auditivă, finețea de diferențiere acustică a fonemelor, pe scurt, capacitatea de analiză și sinteză fonetică.

Limbajul este o activitate de comunicare între oameni care se realizează prin mijlocirea limbii. Comunicând între ei cu ajutorul limbii ei fac schimb de informație, de idei se înțeleg reciproc își organizează munca și activitatea lor comună. Limbajul este totodată un mijloc de persuasiune, de îndemn la acțiune. Comunicându-i altuia ideile și părerile sale omul cere un răspuns de la cel cărui i se adresează, îi cere o părere, îl sfătuie, îl îndeamnă într-o anumită direcție, îl determină să facă o acțiune sau alta.

Aceste două funcții a limbajului de comunicare și de persuasiune sunt deseori concomitente, însă poate să domine când una când alta. În îndemnul la acțiune un rol important îl are pe lângă conținutul verbal, imperativul, intonația care poate da uneori aceluiași conținut verbal înțelesuri diferite și prin care se pot exercita anumite influențe emoționale sau volitive.

Un rol primordial îl are limbajul în dezvoltarea proceselor psihice. Așa cum observă Luria procesul de însușire a experienței umane prin mijlocirea limbii duce și la formarea unor noi moduri de activitate, a unor noi sisteme funcționale și în cele din urmă la formarea proceselor sau a funcțiilor psihice superioare cum ar fi memoria, acțiunile voluntare, percepția, motivele, afectivitatea.

Limbajul copilului se structurează sub influența limbajului maturului și într-o măsură mare depinde de anturajul educativ al copilului care se manifestă din primele zile ale vieții. Pentru a înțelege cum decurge dezvoltarea limbajului copilului este necesar să cunoaștem etapele dezvoltării acestuia, particularitățile de vârstă ca să putem observa orice deviere în acest proces de exemplu: copilul la 1,4 ani încă nu vorbește, să decidă este în normă sau nu pedagogul are nevoie să cunoască când apar

primele cuvinte. Cunoașterea legităților dezvoltării limbajului este indispensabilă pentru etalarea diagnozei corecte al tulburărilor de limbaj.

Cunoașterea normativelor limbajului este necesară pentru structurarea exactă a activităților recuperativ-logopedice. De exemplu: în structurarea activităților pentru un copil alalic este important să cunoaștem că la fiecare copil la început se dezvoltă înțelegerea limbajului (vocabularul pasiv) și numai apoi apare vocabularul activ și în așa caz dacă chiar de la început vom încerca să dezvoltăm limbajul activ, toată activitatea noastră va eșua.

Vârsta preșcolară este cu precădere cea la care se sesizează o mare parte a tulburărilor de limbaj. De aceea, formarea unei articulații clare, corecte și precise reprezintă o cerință de bază în perfecționarea și dezvoltarea limbajului copilului.

Imposibilitatea de a comunica prin limbaj, precum și deficiențele vorbirii, produc o stagnare în dezvoltarea personalității copilului, modifică relațiile lui cu oamenii, îl singularizează și îl împiedică în mare măsură să participe la joc și la celelalte activități comune ale copiilor.

Am realizat diagnosticul dezvoltării limbajului la 10 preșcolari cu vârsta 5-7 ani, de la grădinița „Elimul Nou” din orașul Chișinău.

Am demarat examinarea complexă a limbajului, folosind compartimentele recomandate de E.Vrășmaș [10, p.7-15]:

1. *Anamneza* [6, p.80]

2. *Examinarea vorbirii: a nivelului de înțelegere a vorbirii:*

De exemplu: În fața copilului sunt expuse 5-10 obiecte (*o păpușă, o mașinuță, o lingură, o farfurie, o perie, o minge* etc., toate fiind obiecte din mediul familiar copilului), accesibile vârstei și capacității lui de înțelegere. Copilul trebuie să pună mâna sau să transmită obiectul indicat. În general, proba se realizează sub formă de joc. Copilului i se cere să aleagă unul dintre obiecte (*un camion jucărie*), să-l pună într-un coșuleț și să-l transmită. Dacă nu înțelege sarcina verbală, i se demonstrează cum trebuie să execute și se repetă cerința în baza altui obiect.

Se notează: dacă găsește imediat obiectul sau dacă ezită; cât de repede învață jocul; cu ce gesturi împinge coșul (*mașina*); dacă știe să caute obiectele din afara razei sale vizuale stricte; dacă mânuiește obiectele cu îndemănare sau cu sinchinezii parazitare.

În cazul în care jocul nu reușește, numărul obiectelor se reduce la 4-5.

În cazul reușitei, copilului i se pun în față câteva imagini din categorii diferite: *lebadă, macara, stilou, pălărie, baston* etc. Se urmărește recunoașterea categoriilor: *mijloace de transport, animale, fructe, legume*, etc.

După ce examinează *înțelegerea cuvântului*, trecem la examinarea *înțelegerii frazei*, iar după aceasta îi cere să execute acțiuni simple: “Ridică-te!”, ”Vino la mine!”, “Pune creionul în cutie!” etc.

Proba R. Zazzo [6, p76] pentru determinarea nivelului de dezvoltare a limbajului și înțelegere a unor cuvinte familiare și *Proba de flexibilitate asociativă* (U. Șchiopu, M. Gârboveanu, A. Turcu), care presupune alcătuirea unei propoziții din 4 cuvinte propuse de experimentator. Textul se notează, timpul de expunere fiind cronometrat. Aprecierea se face în funcție de numărul de cuvinte – asociate cu cuvintele propuse – pe care le folosește copilul; modul de compoziție, în funcție de relație, titlu și modul de a povesti. Notarea individuală se face în baza semnelor plus și minus.

3. *Examinarea articulării propriu-zise:*

După ce s-a sesizat starea aparatului articulator, se examinează capacitatea articulatorie a subiectului. La această etapă, obrazul copilului trebuie luminat, ținut la aceeași înălțime cu obrazul examinatorului, cel mai bine – în fața oglinzii, pentru a se stabili:

a) *Capacitatea de redare prin imitație* (vorbirea reflectată): examinatorul pronunță sunetele alfabetului în ordinea dificultății, logopatul le repetă; logopedul pronunță silabe directe și inverse cu sunetele respective, copilul le repetă; logopedul pronunță cuvinte în care sunetele deformări se găsesc în poziție inițială, mediană și finală, propoziții care conțin sunete deficitare, copilul le repetă (de 2-3 ori), pentru ca examinatorul să distingă clar tulburarea.

Examinatorul notează dacă sunetul este omis (Exemplu: rață - ață), greșit (rață - lață) sau înlocuit cu altul (rață -lață). Se examinează și combinații de consoane sau de vocale în diferite cuvinte.

Acest gen de instrumente trebuie să se bazeze pe următoarele principii :

- a) cuvintele să fie uzuale, să poată fi înțelese și de copiii care posedă un vocabular sărac;
- b) să poată fi ușor ilustrate cu imagini;
- c) sunetul să apară în diferite combinații: la începutul, la mijlocul și la sfârșitul cuvântului.

b) *Vorbirea independentă*. [10, p.21] Pentru examinarea capacității de pronunție în vorbirea independentă am folosit: alfabetul ilustrat, tabelele cu imagini al căror titlu prezintă sunetele în poziții diferite (începutul, mijlocul, sfârșitul cuvântului). Se utilizează procedee precum citirea ilustrațiilor, recitarea, cântarea, povestirea liberă. Examinatorul notează sunetele pronunțate greu de copil; tipul tulburărilor; modul de recitare; ritmul și melodicitatea vorbirii; respirația în timpul recitării și cântării; modalitatea de a povesti, surprinderea esențialului, respectarea structurii logice a povestirii; gradul de implicare în activitate, modul de a saluta, vorbi cu ceilalți copii. În cazul dislaliilor simple, sigmatismelor, rotacismelor, capacismelor, lambdacismelor etc., se examinează doar aparatul articulator, vorbirea reflexivă și independentă (p.76 - V.Olarescu);

Modele de cuvinte cu sunetul dat în poziții diferite. Sunetele cuprinse în cuvinte (inițial, la mijloc, la final), care denumesc diferite ilustrații: (**A:** ac – capac – mama; **O:** os – fasole – radio; **U:** ușă – lup – leu; **E:** elefant – fete – șase; **I:** inel – pisică – ardei; **Ă:** ăla – mazăre – păpușă; **Î/Ă:** înotă – mână – târî; **P:** pușcă – lopată – dop; **B:** balon – sobă – porumb; **M:** masă – lampă – salam; **F:** fată – cofă – cartof; **V:** vapor – tavă – morcov; **T:** tobă – palton – caiet; **D:** dulap – ladă – pod; **N:** nas – bancă – săpun; **S:** sapă – fustă – pas; **Z:** zăpadă – buzunar – autobuz; **Ș:** șapcă – pește – cocoș; **J:** jug – cojoc – patinaj; **L:** lacăt – fular – cal; **R:** roată – carte – topor; **Ț:** țap – cuțit – coteț; **C:** casă – vacă – sac; **G:** găleată – lingură – steag; **H:** haină – pahar – șah; **Ce:** cere – seceră – zece; **Ci:** cireșe – căciulă – papuci; **Ge:** gene – deget – minge; **Gi:** gimnastică – argintiu – covrigi; **Che:** cheie – pachet – ureche; **Chi:** chibrit – rochie – ridichi; **Ghe:** ghem – lighean – veghe; **Ghi:** ghiocei – unghie – triunghi).

4. Examinarea structurii gramaticale: Presupune observarea modului de a forma corect propoziții simple (din 2-4 cuvinte), de a vorbi corect spontan sau reprodus; de a utiliza corect singularul și pluralul (acord număr - gen, la substantive cunoscute); de a utiliza corect timpurile verbelor, unele relații temporale simple; de a folosi corect pronumele personal și demonstrativ.

5. Examinarea motricității, (proba Liebmann) [10, p.26-27]:

a) mișcări simple: strânge pumnii; bate din palme; mâinile strânse, desfăcute, degetele răsfirate; scoate limba, umflă obrazii; b) mimica gesticulară: amenință; fă “pa”, mângâie,

strâmbă-te, fă bezele; salută; împreunează mâinile; *c*) mișcări de imitație și utilitare: bate la ușă; prinde muștele; cântă la pian; sună la telefon; numără banii; imită mișcările de înot; *d*) manipularea obiectelor: mută cana; aprinde lumânarea; toarnă apă în pahar; fă un nod; bate crema; *e*) imitarea unor mișcări simple și complicate: pe cale vizuală, prin imitație; pe cale kinestezică; îl ajută terapeutul, apoi îl lasă pe copil să efectueze mișcarea de unul singur).

Specificul tulburărilor de limbaj la copii preșcolari, rezultate:

1. Anamneza. Cu ajutorul fișelor de testare logopedică și prin studiul cartelelor medicale ale copiilor am realizat anamneza pentru stabilirea rezultatelor fiecărui copil în parte și anume morfologia și motricitatea aparatului locomotor.

2. Examinarea vorbirii: cuprinde mai multe subprobe. Copiii au numit obiectele pe care le-am prezentat, cunoșteau din ce categorie fac parte – transport, legume, îmbrăcăminte, ș.a. Aplicând proba Zazzo am determinat nivelul de dezvoltare a limbajului, înțelegerea unor cuvinte familiare, copiii au dat maximul de definiții corecte a cuvintele propuse respectându-se structura logică a formulării.

3. Examinarea articulării propriu-zise: Capacitatea de redare prin imitație: copiii au repetat sunete separate, silabe, cuvinte dintr-un singur cuvânt.

4. Examinarea structurii gramaticale: copiii alcătuiau propoziții în baza imaginilor prezentate și cu cuvintele propuse de mine, de exemplu: „Căluțul bea apă din căldare”.

5. Examinarea motricității: copiii au întâmpinat dificultăți la efectuarea mișcărilor cu degetele – să le desfacă, să imită cântatul la pian, să mențină poziții statice cu mâinile, să facă diferite mimici. Unele mișcări nici nu știau cum să plaseze mâna pentru a le îndeplini, de ex., fă un nod, bate crema, arată iepurașul, ieduțul.

Concluzii despre eficiența terapiei logopedice în tulburările de limbaj a copiilor

După efectuarea ședințelor logopedice am concluzionat că în aspect calitativ au avut loc schimbări în comunicarea copiilor. S-a mărit volumul cuvintelor pe care ei le foloseau în comunicarea activă, în adresări, a apărut interesul față de lumea înconjurătoare: obiecte, ființe, au început corect să acorde cuvintele în propoziție după gen, număr și caz, puteau deriva cuvintele necesare, de ex: lemnos, acrișor, ș.a.

În urma implementării programului recuperator logopedic au fost depășite majoritatea imperfecțiunilor de pronunție a sunetelor. Aceasta se datorează și faptului că activitățile efectuate de noi erau complementate de către activitățile pe care le desfășura logopedul..

Actul vorbirii pentru orice copil normal este un fapt plăcut, spontan, care nu necesită eforturi speciale. Atunci când în cadrul relațiilor sociale și mai ales școlare sarcina intelectuală depășește capacitatea copilului, vorbirea este prima instanță care se blochează.

La copilul marcat de tulburare de limbaj, însăși tulburarea de vorbire constituie o invaliditate psihică permanentă și încordarea nervoasă precede vorbirea și produce un focar de inhibiție tocmai în regiunile de proiecție corticală a stereotipului verbo-motor, ceea ce tulbură sinteza funcțională a actului vorbirii. Astfel, învățarea limbajului se integrează în ansamblul procesului de edificare a personalității și reprezintă cel mai de seamă demers a procesului de umanizare.

Imposibilitatea de a comunica prin limbaj, precum și deficiențele vorbirii produc o stagnare în dezvoltarea personalității copilului, modifică relația lui cu oamenii, îl singularizează și îl împiedică în mare măsură să participe la joc, celelalte activități comune ale copiilor.

Examinarea trebuie să se efectueze de timpuriu deoarece de la vârsta preșcolară și școlară mică, limbajul capătă valențe importante care permit copilului să realizeze relații interpersonale complexe care asigură adaptarea și integrarea socială și școlară, organizarea vieții psihice, formând și dezvoltând personalitatea copilului.

Pe baza datelor din literatură și a rezultatelor obținute din numeroase investigații, se pledează astăzi pentru reconsiderarea locului și rolului tulburărilor de limbaj care generează apariția unor dificultăți de adaptare școlară și inserție socio - profesională.

Bibliografie:

1. Captari, V. Organizarea activității corecționale – recuperatorii la punctele logopedice școlare; Lumina, Chișinău, 1996. 81 p.
2. Curriculum preșcolar. Educația și instruirea copiilor de 5-7ani în grupele pregătitoare; Ediția a II-a, Chișinău, 2004.
3. Curriculumul educației copiilor de vârstă timpurie și preșcolară (1-7 ani) în Republica Moldova, Coordonatori: Bolboceanu, A. Cemortan, S., Botnari, V., Chișinău, 2006. 96 p.
4. Olărescu, V. Corecția psihomotricității și instabilității capacității de muncă la elevii cu reținere în dezvoltarea psihică; „Elena-VI” SRL, Chișinău, 2008. 128 p.
5. Olărescu, V., Ponomari, D. Asistența logopedică și psihologică. Principii Metodologiei Perspective; „Elena-VI” S.R.L., Chișinău, 2012. 254 p.
6. Olărescu, V. Logopedie. Perspectiva diagnosticului logopedic; „Elena-VI” S.R.L., Chișinău, 2008. 251 p.
7. Racu, A., Verza, F., Racu, S. Pedagogia Specială; Chișinău, 2012. 315 pag.
8. Verza, E. Psihopedagogie Specială; Editura Didactică și Pedagogică, București, 1999.
9. Vrajmașu, E., Oprea, V. „Să învățăm cu plăcere”. Fișe, exerciții logopedice în comunicarea orală și scrisă. București, 2000
10. Vrajmașu, E. Terapia tulburărilor de limbaj. Intervenții logopedice; Editura Didactică și Pedagogică, București, 1997.

РАЗВИТИЕ МЕЛКОЙ МОТОРИКИ РУК С ПОМОЩЬЮ НЕТРАДИЦИОННЫХ ПРЕДМЕТОВ У ДЕТЕЙ С НАРУШЕНИЯМИ РЕЧИ

*Джабраилова Нонна, учитель-логопед
МОУ "Тираспольская СШ 17",
Магистр*

Annotation. This article describes a study on the development of fine motor skills of hands. Particular attention is paid to the study of the state of fine motor development of hands and fingers in children with speech disorders of preschool age, as well as the definition of the possibility of using in speech therapy finger games with the use of non-traditional equipment. Particular attention was drawn to the fact that finger games can be carried out with objects that are in everyday life of each person.

Аннотация. В данной статье описывается исследование по развитию мелкой моторики рук. Особое внимание уделяется изучению состояния мелко-моторного развития кистей и пальцев рук у детей с нарушениями речи старшего дошкольного возраста, а также определение возможности использования в логопедической работе пальчиковых игр с применением нетрадиционного оборудования. Особое внимание было обращено на то, что пальчиковые игры могут проводиться с предметами, которые имеются в быту каждого человека.

Формирование и развитие правильной речи у детей дошкольного возраста остается в поле зрения специалистов различных областей научного познания, так как речевая